

Nieuwe vondsten van zeldzame planten in 1985 en 1986

R. van der Meijden & W.J. Holverda (Rijksherbarium, Postbus 9514, 2300 RA Leiden)

New records of rare plants in 1985 en 1986

Quite a number of new records are the results of the improving floristic knowledge, for instance the new records of *Carex buxbaumii* and other *Carex* species, of *Alchemilla* species etc. On the other hand many new records may be due to flora falsification; it is uncertain, for instance, whether the six new records of *Trientalis europaea* are (all) natural. The list contains many new records of rare plants from railways, due to specialized inventory work; interesting discoveries are *Alyssum alyssoides*, *Apera interrupta*, *Herniaria hirsuta*, *Hippocrepis comosa*, and *Linaria supina*. *Poa chaixii* has been discovered on a new locality which possibly is an outpost of the natural area. The list also contains some species which might be included in a future edition of the Standard List of the Dutch flora: *Asplenium septentrionale*, *Chenopodium botrys*, *Lathyrus hirsutus*, *Lythrum hyssopifolia*, *Polygonum oxyspermum* and *Vicia lutea*. Another four taxa that were assumed to be extinct have been rediscovered: *Arabis hirsuta* subsp. *sagittata*, *Carex laevigata*, *Chenopodium vulvaria*, and *Sesleria caerulea*. The presence of *Salicornia pusilla* could be demonstrated, old and recent.

Inleiding

Zoals in de vorige aflevering in 'Nieuws van het Rijksherbarium' reeds werd aangekondigd is het nodig om een aantal maatregelen te nemen teneinde de dienstverlening van de afdeling Nederland kwalitatief op niveau te houden zonder dat andere taken te veel in de verdrukking komen. Voor alle duidelijkheid: voor de kennis van de flora van Nederland zijn de vele bijdragen van de floristen, professioneel of niet, onontbeerlijk. Wij hopen echter dat u er begrip voor zult hebben dat wij ons werk op het terrein der floristiek wat strakker moeten regelen. Om dat te bereiken zijn de volgende maatregelen genomen:

1. Sluiting in het zomerhalfjaar

Tussen 1 april en 1 oktober worden er voortaan geen determinaties meer verstrekt aan derden, tenzij deze een urgent en specifiek natuurwetenschappelijk belang dienen. Ook de correspondentie over floristische gegevens zal in die periode vrijwel worden stilgelegd; correspondentie met betrekking tot Gorteria-artikelen zal wel gewoon doorgang vinden. In principe zullen in die periode geen bezoekers worden ontvangen die de Nederlandse collecties of de afdelingsbibliotheek willen raadplegen.

Tijdens het winterhalfjaar zal het floristische werk voorrang krijgen. Het is daarbij ons streven om het floristische nieuws (zoals de lijst) in de voorzomer te publiceren.

2. Aanmelding van vondsten

Vondsten die alleen in rapporten, artikelen of op streeplijsten worden aangegeven, worden niet meer apart verwerkt. Wie bijzondere vondsten wil aanmelden verzoeken wij dringend om alleen gebruik te maken van de speciale meldingskaartjes; deze worden u gratis ter beschikking gesteld. Wij verzoeken u die kaartjes volledig (en duidelijk leesbaar) in te vullen, met het uurhoknummer (maar niet uitsluitend met zo'n nummer), en steeds voorzien van aantekeningen over de standplaats (bodemtype, vochtigheidsgraad, grove vegetatietype-

ring, etc.). Die laatste gegevens zijn van belang bij het beoordelen van de aard van de vondst; zo kan er onder andere uit worden afgeleid of een bepaalde soort al of niet als adventief moet worden beschouwd.

3. Herbariummateriaal

Over de voors en tegens van het verzamelen van herbariummateriaal kan verwezen worden naar Weeda's artikel in *Natura*¹. Op deze plaats is het volgende van belang: a) Determinaties van slecht verzameld (fragmenten) of van slecht (of niet) gedroogd materiaal (veelal beschimmeld) worden niet meer verstrekt; b) Wij vertrouwen erop dat u het belang van een goede nationale collectie ondersteunt, en dat u ermee instemt dat naar ons opgestuurde planten in principe voor opname in onze collectie zijn bestemd. Goede etiketgegevens, dus met inbegrip van standplaatsgegevens, zijn daarbij van groot belang. Verzamel daarom meer dan alleen voor uw eigen herbarium nodig zou zijn; c) Het determineren van buitenlandse planten, of van grotere hoeveelheden Nederlandse planten voor privégebruik zal niet meer kosteloos geschieden.

Floravervalsing

Naar algemeen wordt aangenomen was de omvang van het verschijnsel floravervalsing in Nederland gering. Tot voor kort was het aantal personen, dat meer of minder vaak de natuur aan zijn of haar wensen aanpaste, vermoedelijk klein. Met de toegenomen belangstelling voor de wilde flora is daar, naar het lijkt, verandering in gekomen. Voor de beoordeling van de natuurlijkheid van de flora en van veranderingen in de samenstelling ervan, is floravervalsing een storende faktor. Onder floravervalsing wordt verstaan: het opzettelijk aanbrengen van (delen van) levende planten (met inbegrip van zaden) buiten akkers, tuinen, plantsoenen en plantages; uitgezonderd zijn die soorten wilde planten die *tevens* inheemse cultuurgewassen zijn (bijna alle soorten bomen en struiken, en een aanzienlijk deel van de grassoorten).

Zoals hieronder aan de hand van een aantal voorbeelden zal worden toegelicht, speelt floravervalsing bij het samenstellen van de traditionele 'Lijst van zeldzame (of bijzondere) planten' in toenemende mate een rol. Dat het absolute aantal vervalsingen toeneemt is voor ons duidelijk. Maar er zullen zeker gevallen zijn die ons niet bekend zijn. Daarom zouden wij het zeer op prijs stellen om van u reacties te ontvangen met voorbeelden die u uit eigen omgeving bekend zijn.

Een bedenkelijk aspect van floravervalsing is, dat er steeds vaker schade wordt berokkend aan de flora in de ons omringende landen. Blijkbaar zijn er nogal wat Nederlanders die menen, dat planten die in Nederland beschermd zijn, zoals bijvoorbeeld de orchideeën, in België of Duitsland wèl uitgegraven mogen worden.

Voor wat betreft de huidige lijst hebben wij twijfels aan de natuurlijkheid van de nieuwe vindplaatsen van de volgende soorten: *Cirsium eriophorum*, *Corydalis lutea*, *Dianthus deltooides*, *Dipsacus fullonum*, *Euphorbia amygdaloides*, *Gentiana cruciata*, *Gentianella amarella*, *Knautia dipsacifolia*, *Leucojum aestivum*, *Verbascum blattaria* en *V. lychnitis*, en van *Veronica longifolia*. Ook over de toename van het aantal vindplaatsen van *Petrorhagia proliifera* bestaat eveneens onduidelijkheid. De zes nieuwe vindplaatsen van *Trientalis europaea* lijken ons ook verdacht. In geen van deze gevallen hebben wij echter strikte aanwijzingen dat uitzaai of aanplant ook inderdaad heeft plaatsgevonden. Wij menen dat wèl te hebben

voor nieuwe vindplaatsen van *Dianthus carthusianorum*; die worden daarom niet in de lijst vermeld. Ook bij een aantal orchideeën lijkt floravervalsing te hebben plaatsgehad. Terwijl enerzijds in toenemende mate orchideeën in natuureservaten worden uitgegraven voor de zwarte handel, krijgen wij steeds meer aanwijzingen dat het ook (dezelfde?) zwarthandelaars zijn die orchideeën aanplanten en uitzaaïen in weer andere natuurgebieden.

Een ander opvallend voorbeeld van floravervalsing betrof de vondst van een bijzondere *Drosera* in de Kempen. Omdat de vinder, geheel te goeder trouw, rekening hield met de mogelijkheid dat het hier de uiterst zeldzame *Drosera anglica* betrof, stuurde hij een dia en later een foto van beide planten. Op het spoor gezet door de voor *D. anglica* zeer afwijkende standplaats, kwamen wij er tenslotte achter dat het hier om planten van (vermoedelijk) *Drosera capensis* ging, een oorspronkelijk uit Zuid-Afrika afkomstige sierplant. Beide planten moeten dus zijn aangeplant. Er zijn dus kennelijk mensen die ook in natuurterreinen vreemde dingen uitspoken.

Tenslotte valt uit dit geval ook te leren hoe weinig betekenis foto's of dia's hebben voor het verrichten van kritische determinaties. Als wij (in dit geval) slechts één (gedroogd) blad hadden kunnen onderzoeken zou de determinatie een kwestie van minuten zijn geweest. Het is misschien goed om hier aan toe te voegen dat dit óók voor orchideeën geldt: al zijn de kleuren van de bloemen vaak verdwenen, de determinatie wordt er niet of nauwelijks door bemoeilijkt.

De floristische jaren 1985 en 1986

Een opmerkelijk groot aantal soorten uit 'moeilijke' groepen werd in deze jaren gevonden. Het betreft bijvoorbeeld *Alchemilla*-soorten, betrekkelijk veel zegges, zoals *Carex buxbaumii*, nieuwe vondsten van *Callitriche hermaphroditica*, *Cyperus fuscus*, *Elatine hexandra*, *Filago vulgaris*, *Geranium rotundifolium*, *Selinum carvifolia*, *Stellaria neglecta*, van *Vulpia*-soorten, alsmede van diverse varensoorten.

Aan de hand van de standplaatsen konden de opvattingen over de indigeniteit en het voorkomen van enkele soorten worden aangepast, bijvoorbeeld voor *Cardamine impatiens* en voor *Potentilla supina*. De nieuwe vindplaats van *Poa chaixii* maakt het aannemelijk dat dit gras mogelijk echt 'wild' is in ons land.

Verder is er een groot aantal soorten gevonden die wellicht in een toekomstige editie van de Standaardlijst van de Nederlandse flora zullen worden opgenomen: *Asplenium septentrionale*, *Chenopodium botrys*, *Lathyrus hirsutus*, *Polygonum oxyspermum* en *Vicia lutea*. Hierbij rekenen wij ook de ontdekking van *Salicornia pusilla* als resultaat van een studie van het zoekraalmateriaal in het Rijksherbarium. Opmerkelijk genoeg werd van deze zeer zeldzame soort spoedig daarna een rijke vindplaats ontdekt.

Tenslotte verheugt het ons dat opnieuw vier soorten werden teruggevonden waarvan werd aangenomen dat zij uit Nederland waren verdwenen. Zo blijkt *Arabis hirsuta* subsp. *sagittata* thans weer op zeven vindplaatsen voor te komen, en is *Chenopodium vulvaria* op twee plaatsen weergevonden. Belangrijk is de herontdekking van *Sesleria caerulea*. Maar de belangrijkste vondst van 1986 is ongetwijfeld de herontdekking van *Carex laevigata*, één van de zeldzaamste zegges uit onze streken! De vele vondsten van spoorwegterreinen, bijeengebracht door A. Koster en deels door J. Cortenraad, verdienen een aparte vermelding. Zeer opmerkelijke vondsten op zulke terreinen betroffen: *Alyssum alyssoides*, *Apera interrupta*, *Herniaria hirsuta*, *Hippocrepis comosa* en *Linaria supina*.

Presentatie van de lijst

Omdat de Nederlandse namen steeds vaker worden gebruikt zijn ook deze in de lijst opgenomen. De taxa zijn alfabetisch gerangschikt volgens de wetenschappelijke namen. Auteursnamen blijven achterwege voor zover de wetenschappelijke naam in de Flora² staat vermeld. De Nederlandse namen zijn die volgens de recente naamlijst.³

We gaan er van uit dat alle lezers van *Gorteria* de beide delen van de Atlas^{4 5} bezitten. Voor soorten die in de Atlas zijn opgenomen kan commentaar op nieuwe vondsten dan ook vaak achterwege blijven. Door telkens de uurhoknummers te vermelden wordt het ook gemakkelijker om de vindplaatsaanduiding terug te vinden. Meldingen met alleen het uurhoknummer – '*Potamogeton perfoliatus*, 15.45' – nemen wij niet op.

Niet altijd geven wij de vindplaatsgegevens even nauwkeurig op als op de meldingskaartjes gebeurt. In twee gevallen is in de huidige lijst zelfs het uurhoknummer weggelaten. Omdat de lijst voornamelijk bedoeld is als een soort nieuwsbrief, lijkt het vreemd om zulke nauwkeurige informatie weg te laten. Sommige soorten zijn echter zo bedreigd dat wij het niet verantwoord vinden om de vindplaatsen ervan nader te vermelden. Wij verwachten echter wel, dat die aan het Rijksherbarium worden verstrekt.

Abutilon theophrasti (Fluweelblad): Sas van Gent, bij silo, 54.35 (opg. J.W. Jongepier) – Diepenveen, in bietenakker, 27.56 (opg. A.J.W. Rotteveel) – Boxmeer, een plant in bietenakker, 46.43 (opg. A.J.W. Rotteveel) – Panningen, een plant in bietenakker, 58.14 (opg. A.J.W. Rotteveel & R. van der Meijden) – Vlodrop, op vier plaatsen in bietenakkers, 60.15 (opg. A.J.W. Rotteveel) – Voorts in 16 uurhokken in bietenakkers uit 1985: zie Rotteveel 1986.⁶

Aceras anthropophorum (Poppenorchis): Mamelis bij Vaals, 62.34 (opg. W. Frijns; C. Kreutz).

Aconitum vulparia (Gele monnikskap): Ubachsberg, in bosjes, verwilderd of uitgeplant, 62.24. Zie Cortenraad 1986.⁷

Agrimonia procera (Welriekende agrimonie): Echt, langs grazige veldweg, 60.22 (opg. A. Corporaal; W. de Veen).⁸

Alchemilla acutiloba (Spitslobbige vrouwenmantel):⁹ Schiedam, emplacement, 37.36 (A. Koster).

Alchemilla glabra (Kale vrouwenmantel): Maarssen, Doornburgh, 31.37 (opg. H.J. Wolters).

Alchemilla gracilis (Slanke vrouwenmantel): bij Winschoten, in enigszins verruigde glanshavervegetatie aan wegberm, op drie plaatsen, 13.12 (P.A. v. d. Knaap) – bij Vinkeveen, in polder in grasland langs slootkant, 31.25 (B. Dijkstra).

Alchemilla mollis (Fraaie vrouwenmantel): Leiden, Wassenaarseweg, al vele jaren, 30.37 (opg. J.M. de Graaf) – Schagen, in grasveld, 14.44 (opg. D.W. Wolfskeel) – Sempelveld, station, 62.24 (opg. J. Cortenraad).⁸ Deze soort heeft zich op verscheidene plaatsen in het wild gevestigd.¹⁰

Alchemilla xanthochlora (Geelgroene vrouwenmantel): Den Haag, aan de rand van Filipendulion-vegetaties, talrijk, 30.45 (T. Denters). De eerste recente vondst in het westen van het land van deze zeer zeldzame vrouwenmantelsoort.

Allium paradoxum (Armbloemig look): Lisse, Huis Dever, 30.18 (opg. J.M. de Graaf).

Allium ursinum (Daslook): Lisse, Huis Dever, 30.18 (opg. J.M. de Graaf).

- Allium zebdanense* (Bochtig look): bij Zwolle, Zandhove, 27.16 (opg. L. Dijkstra).
- Althaea hirsuta* (Ruige heemst): Wijlre, in wegberm, 62.23 (opg. J. Koelink). – Berg, in bietenveld, één plant, 62.21 (opg. J. Cortenraad).
- Alyssum alyssoides* (Bleek schildzaad): Simpelveld, emplacement, enkele tientallen planten, 62.24 (C. Westra & J. Cortenraad).⁷
- Amaranthus albus* (Witte amarant): emplacement Leeuwarden, 6.51; langs spoor Almelo-Mariëberg, 22.54, 28.14, 28.24, 28.34, 28.35, 28.45 (opg. A. Koster) – Zandvoort, langs fietspad in de duinen, 24.38 (J. Bakker) – Vlaardingen, Broekpolder, 37.35 (opg. B. v. As) – Nijmegen, Waaloever, 40.52 (opg. A. Koster).
- Ambrosia trifida* L.: Gorinchem, tussen basaltstenen aan de Merwede-oever, 38.56 (G.H.J. de Kroon). Mogelijk is deze soort langs de rivieroeveren aan het inburgeren.
- Ammophila arenaria* (Helm): Mariëberg, aan splitsing spoorlijnen op droog terrein met onder andere Zandzegge, 22.54 (opg. P.F. Stolwijk).
- Anacamptis pyramidalis* (Hondskruid): Schiphol, in enigszins verruigd grasland, op zware, schelprijke, met zand vermengde zeeklei, één plant, 25.44 (D.W. den Hertog) – Vrouwenpolder, wegberm, één plant, 42.53 (J. Joziasse).¹¹
- Anemone apennina* (Blauwe anemoon): Aerdenhout, Duinvliet, 25.31 (opg. H. Lüring).
- Anthemis cotula* (Stinkende kamille): bij Haren, op akker in veenpolder, 7.55 (opg. E. Boekema).
- Apera interrupta* (L.) Beauv. (Stijve windhalm): Rammegors bij Tholen, 43.53 (R.M. Mooij) – Spekholzerheide, emplacement, talrijk, 62.24 (J. Cortenraad).
- Aphanes microcarpa* (Kleine leeuwenklauw): Emmen, in schooltuin op droge zandgrond, 17.48 (J.H. Hilbrands).
- Arabis hirsuta* subsp. *sagittata* (Pijscheefkelk) : de Pijscheefkelk blijkt niet uitgestorven te zijn, en is thans zelfs van zeven vindplaatsen bekend: Roermond, op hoge muur, 58.44; Sint-Pietersberg, wegberm met kalkgruis, op tuinmuurtje van mergelblokken, en in de Enci-groeve, 61.37, 61.38 en 62.31; Meerssenerbroek, op een sluismuurtje, 62.11; Valkenburg, op bijna loodrechte, beschaduwde krijtrots, en Biebosch bij Sibbe, bij de ingang van een oude kalkgroeve, beide 62.22. Zie Cortenraad 1986.¹²
- Aristolochia clematitis* (Pijpbloem): Maasbracht, op basaltkade, 58.52 (opg. J. Pinckaers).¹³
- Armeria maritima* (Engels gras): middenberm autosnelweg A1 bij Kootwijk, 33.21 (opg. P.F. Stolwijk) en tussen Rijssen en Holten, 28.52 (H. Konijnenbelt; e.a.), op de laatste plaats zeer talrijk – Borne, wegberm E35, 28.56 (opg. O. Zijlstra) – Rotterdam, Westzeedijk, langs fietspad, 37.37 (opg. P. Florusse). Op de eerstgenoemde drie vindplaatsen langs autowegen is de soort te beschouwen als bermhalofiet¹⁴; op de laatste vindplaats zijn de planten echter waarschijnlijk ingezaaid.
- Armoracia rusticana* (Mierik): Blitterswijck, in wegberm langs de Maas, 52.16 (opg. J. Mennema).
- Arnoseris minima* (Korensla): Blaricum, in roggeakkers, 26.52 (opg. A. Farjon).
- Artemisia absinthium* (Absintalsem): Rotterdam, spoorwegterrein, 37.36 (P. Florusse) – Sas van Gent, industrieterrein, 54.35 (J.W. Jongepier).
- Artemisia biennis* Willd.: Vlaardingen, op diverse plaatsen, standhoudend, 37.35 (opg. B. v. As) – Dodewaard, ontgronding, ingeburgerd, 39.47 (M.T. Jansen).
- Artemisia campestris* subsp. *maritima* (Duinaveruit): Bloemendaal aan Zee, langs de boulevard, 24.28 (F. Hieselaaar) – langs spoorwegen tussen Amsterdam, Haarlem en Zaandam, 25.24, 25.34 en 25.35 (opg. A. Koster).

- Arum italicum* (Italiaanse aronskelk): Haarlem, diverse plaatsen, 25.31 (opg. J.M. de Graaf).
- Asplenium adiantum-nigrum* (Zwartsteel): Eckelrade, op boerderijmuur, 62.31 (opg. J. Broers & H. Hillegers).¹³
- Asplenium septentrionale* (L.) Hoffm. (Noordse streepvaren): bij Maastricht, op steengruis in de Beatrixhaven, 61.18 (opg. H. Hillegers).¹³ In België komt de soort tot op 20 km van de Nederlandse grens in het wild voor. De eerste vondst in Nederland is dan ook wellicht een natuurlijke vestiging (op een onnatuurlijk substraat).
- Asplenium trichomanes* (Steenbreekvaren): Jelsum, op dam van dakpannen, 6.41 (opg. D.T.E. v.d. Ploeg) – Smilde, 12.52 (opg. J. Oosterloo) – bij Hoorn, muur van ge-
maal, 19.27 (J. Marbus) – Roelofarendsveen, op oude sluismuur, 31.21 (opg. W. v.d. Meer).
- Astragalus glycyphyllos* (Hokjespeul): spoorwegterrein Beek, 60.51 (opg. A. Koster).
- Atriplex glabriuscula* (Kustmelde): Egmond aan Zee, op vloedmerk, 19.31 (W.A. Krab) –
Breskens, in voeg zeewering, 48.42 (J.W. Jongepier).
- Atriplex laciniata* (Gelobde melde): IJmuiden, Zuidpier, tussen steenblokken, 24.18 (opg.
M. Bongertman) – Vrouwenpolder, 42.53 (J.W. Jongepier) – het Zwin, 47.57 (opg.
J.W. Jongepier) – Breskens, 48.42 (opg. J.W. Jongepier).
- Barbarea intermedia* (Bitter barbarakruid): Wessem, langs visvijver, 58.52 (opg. J. Cor-
tenraad) – Station bij Echt, 60.12 (opg. A. Koster).⁷
- Barbarea stricta* (Stijf barbarakruid): Exloo, in droog venig talud van greppel, 17.18 (H. de
Boer) – Winterswijk, aan sloot, 41.26 (opg. E.J. Weeda).
- Berteroa incana* (Grijskruid): spoorlijn Almelo–Vriezenveen, 28.24, 28.34, 28.35 (opg.
A. Koster) – Almen, langs kanaalberm, 33.37 (opg. G. Vierbergen).
- Beta vulgaris* subsp. *maritima* (Zeebiet): Texel, dijk bij De Cocksdorp, 9.15 (opg. W.
Eelman) – Texel, dijk bij de Schans, 9.34 (opg. W. Eelman) – ZO. van Breskens,
Nummer Eén, 48.53 (opg. A. de Meijer).
- Bidens connata* (Smal tandzaad): Scheemda, aan het Opdiep, 8.51 (opg. A.M. Nieuwen-
huijs).
- Bifora radicans* (Holzaad): Schiermonnikoog, dertig planten op wintervloedmerk, 2.46
(opg. F.A. Perk).
- Blechnum spicant* (Dubbelloof): Amsterdamse waterleidingduinen, 24.48, zie bij *Erica*
tetralix.
- Brachypodium sylvaticum* (Boskortsteel): Vollenhove, landgoed De Oldenhof, aan stru-
weelrand, 21.13 (opg. K. Meijer; D. Jager).
- Bromus arvensis* (Akkerdravik): bij Oost-Souburg, wegrand op brakke bodem, 48.33
(J.W. Jongepier).
- Bromus carinatus* (Gekielde dravik): in Gorteria 13: 55 abusievelijk vermeld voor 46.33;
dat moet zijn 45.33.
- Bromus inermis* (Kweekdravik): Schiermonnikoog, Groenglop, 2.36 (opg. F.M. Muller) –
Dieverbrug, in wegberm, 16.28 (opg. K. Meijer) – Zandkreekdam, 48.16 (opg. C. Ja-
cobusse).
- Bromus secalinus* (Dreps): Leiden, Rijndijk, in omgewerkte wegberm, enkele planten,
30.37 (R. v.d. Meijden).
- Bunias orientalis* (Grote hardvrucht): bij Ellecom, op kleidijk, 40.15 (opg. K. Reinink) –
Kanne, bij de brug, 61.38 (opg. M. Lejeune) – Bahholt, berm veldweg, 62.31 (opg.
E. Blink) – Mechelen, 62.33 (opg. H. Hillegers). Zie Cortenraad 1986.⁷

- Bupleurum tenuissimum* (Fijn goudscherm): Texel, voet van de Waddenzeedijk, 9.25 (R. Ruesink).
- Calamagrostis stricta* (Stijf struisriet): Tjongervallei, Prikkedam, in verlandingszone, 11.46 (opg. K. Meijer) – vochtig hooiland langs de Reest bij IJhorst, 21.18 (opg. R. Havenman).
- Callitriche hermaphroditica* (Rond sterrekroos): Z. van Musselkanaal, in veenwijk op 30 cm diepte, 18.11 (B. Lanjouw). De eerste recente vondst van deze zeer zeldzame *Callitriche*-soort ver van de Noordoostpolder.
- Campanula rapunculoides* (Akkerklokje): bij Vries, op zandige wegberm, 12.23 (opg. R. Cappers).
- Cardamine impatiens* (Springzaadveldkers): Hoorn, langs greppel in bos, 9.33 (opg. W. Eelman) – bij Amersfoort, in vochtig grasland onder bomen op een landgoed, 32.23 (J. Engelmeers) – bij Roermond, op stenige plaatsen bij jachthavens, 58.44 (J. Pinckaers; J. Cortenraad) – Vaals, Vaalsberg, langs pad in loofbos, talrijk, 62.44 (P. Spreuwenberg). In aanvulling op het gestelde in de Atlas⁴ lijken de nieuwe vindplaatsen overeen te stemmen met de standplaatsen zoals die voor België¹⁴ en Duitsland¹⁵ worden gemeld. Zie ook Cortenraad 1986.⁷ Samenvattend zijn de standplaatsen in Nederland als volgt: open plaatsen in vochtige loofbossen; stenige plaatsen; voorts onder heggen en in grienden aan rivieroeveren.¹⁰
- Cardaminopsis arenosa* (Rozetsteenkers): Amstelveen, op slakkenzand voor wegverharding, 25.44 (H.C. Koningen); vermoedelijk met dit materiaal (een hoogovenprodukt) uit W.-Duitsland aangevoerd – Lonneker, op stenige en zandige grond, 29.51 (opg. P.F. Stolwijk) – Arnhem, Rijnhaven, ruderaal, reeds jaren aanwezig, 40.23 (opg. W. de Haan). Deze soort is (waarschijnlijk) lange tijd ten onrechte als stroomdalplant opgevat, maar is als neofiet buiten de rivierdalen succesvoller dan erbinnen.¹⁰
- Carduus nutans* (Knikkende distel): Lauwersmeer, wegbermen, 2.57 (opg. E. Boekema).
- Carex appropinquata* (Paardehaarzegge): beekdal van het Merkske, op 12 plaatsen in Calthion-hooilanden, 50.44 (opg. J.M.A. Cools & E. v. Zadelhof).
- Carex buxbaumii* (Knotszegge): De Dulf, hooiland, 11.23 (opg. W. Altenburg) – Beetsterzwaag, op rijke vindplaats, 11.35 (W. Altenburg & F. Rudolphy).
- Carex caryophyllea* (Voorjaarszegge): Havelterberg, 16.47 (M. Perdeck).
- Carex divulsa* subsp. *leersii* (Bleke bermzegge): Amersfoort, Den Treek, 32.44 (O. Goubitz). Tot nu toe was dit taxon alleen van Zuid-Limburg en Nijmegen bekend – Stein, bij ruïne, 60.41 (opg. H. Gorissen & J. Cortenraad).
- Carex hostiana* (Blonde zegge): Z. van Wilnis, 31.25 (opg. G. van Dijk).
- Carex laevigata* (Gladde zegge): Midden-Limburg, aan een beekje in een elzenbroekbos met berken (W.M. Bonten; om de groeiplaats niet in gevaar te brengen vermelden wij het uurhoknummer niet). De Gladde zegge werd pas in 1942 voor het eerst in Nederland gevonden, namelijk bij Belfeld, voor het laatst aldaar in 1954. Bij Tegelen werd de soort éénmaal in 1943 waargenomen.⁴ Het is zeer verheugend dat deze oecologisch interessante *Carex*-soort toch niet uit ons land verdwenen blijkt te zijn.
- Carex lasiocarpa* (Draadzegge): Texel, matig natte duinvallei, 9.33 (J.G. Witte & C.J.W. Bruin).
- Carex pallescens* (Bleke zegge): Rotstergaast, 16.13 (zie J. Koopman 1986)¹⁷ – Hoge Veluwe, Zwarte Bergen, langs bospad in jong gemengd bos, 33.52 (J.H. Ebregt) – Vlodrop, Rode Beek, 58.56 (R. v. Ham).
- Carex pulicaris* (Vlozegge): Ruurlo, schraalland, 34.52 (opg. G. Papenburg).

- Carex trinervis* (Drienervige zegge): Hoge Veluwe, Deelensche Wasch, 33.42 (J.H. Ebrecht). Op deze nieuwe binnenlandse vindplaats groeide de plant niet op stuifzand, maar in een open, vrij vochtig terrein met veel *Molinia*.
- Carex vulpina* (Voszegge): Valthe, N. van Emmen, in nat grasland (ijsbaan), 17.28 (J.H. Hilbrands). Verreweg de noordelijkste vindplaats van deze zegge in Nederland.
- Carlina vulgaris* (Driedistel): bij Elspeet, op droge heide, 26.58 (opg. H. Lüring). In het binnenland zijn de meeste vindplaatsen verdwenen of worden sterk bedreigd.
- Catabrosa aquatica* (Watergras): Ellecom, in sloot, 40.15 (K. Reinink) – Haamstede, in sloten, 42.35 (opg. R.M. Mooy).
- Centaurea scabiosa* (Grote centaurie): Rotterdam, spoorwegterrein, 37.36 (opg. P. Florusse).
- Centaurea solstitialis* (Zomercentaurie): Eindhoven, Maes-terrein, 51.45 (M. Spooen).
- Centaureum littorale* (Strandduizendguldenkruid): Delfzijl, opgespoten terrein, 7.28 (opg. E. Boekema).
- Centaureum pulchellum* (Fraai duizendguldenkruid): Flevoland, diverse plaatsen, 30.45 (opg. A. Smit).
- Cephalanthera longifolia* (Wit bosvogeltje): Petten, duinpad, 14.42 (L.H. Blom).¹⁸
- Cerastium diffusum* (Scheve hoornbloem): werkeiland Philipsdam, zeer veel, 43.42, 43.43 (opg. J.W. Jongepier).
- Cerastium pumilum* (Steenhoornbloem): Vlissingen, berm spoorweg, 48.33 (J.W. Jongepier) – Vissersweert, op stenige dijkelling, 60.21 (J. Pinckaers & J. Cortenraad) – Maastricht, spoorwegovergang, 61.28 (J. Cortenraad). Het is nog onduidelijk of de soort over het hoofd is gezien of dat zij zich werkelijk uitbreidt.
- Ceterach officinarum* (Schubvaren): Nijmegen, begraafplaats, op de sokkel van een Christusbeeld, 46.12 (J. Cortenraad).¹⁹
- Chenopodium botrys* L. (Druifkruid): spooreplacements in de omgeving van Amsterdam, 25.34, 25.35, 25.45 (opg. A. Koster) – Nijverdal, langs fietspad met rode steenslag, 28.41 (J.H. Alferink) – Kerkrade, steenberg van de mijn Willem Sophia, miljoenen planten, 62.25 (opg. T. Mulder & J. Cortenraad).¹³
- Chenopodium vulvaria* (Stinkende ganzevoet): N. van Goes, langs pad, 48.27 (opg. C. Jacobusse) – Z. van Goes, 's-Gravenpolder, in tuin, 48.37 (C. Jacobusse). Weeda²⁰ merkte op dat de Stinkganzevoet vermoedelijk vroeger ook noordelijk van Zuid-Limburg⁴ als wild beschouwd kan worden. Bij Zierikzee (Q2.57) werd hij in 1844, 1868 en 1887 verzameld. Aansluitend valt op te merken dat de soort op Walcheren in 1962 werd gevonden bij Oostkapelle (42.52), langs de rand van een oefenspringterrein van de ruitervereniging Vrouwenpolder. Samen met de recente vondsten op Zuid-Beveland is het aannemelijk dat *C. vulvaria* in Zeeland ook thans nog als wilde plant voorkomt, terwijl geenszins uitgesloten is dat hij ook in Zuid-Limburg weer gevonden zal worden.
- Cicendia filiformis* (Draadgentiaan): Losser, poeltje, 29.51 (C.J.W. Bruin & O. de Bruijn).
- Cirsium dissectum* (Spaanse ruiter): Ruurlo, schraalland, 34.52 (opg. G. Papenburg).
- Cirsium eriophorum* (Wollige distel): Ooypolder, aan de voet van een oud kleidepot, 40.43 (E.T.M. Overkamp). De vindplaats is verdacht omdat de Wollige distel in het aangrenzende deel van Duitsland pas veel zuidelijker gevonden wordt.
- Cladium mariscus* (Galigaan): Vught, slootkant bij Voorburg, 45.42 (opg. J. Willemse-Van den Ende).

- Claytonia sibirica* (Roze winterpostelein): Texel, waarschijnlijk met grond uit een boomkwekerij verspreid, 9.33, 9.34 (opg. W. Eelman) – Schoonoord, verwilderd, 17.26 (opg. G. Vierbergen) – Huizen, rand eikenbosje met stortplaats van tuinafval, 26.51 (opg. A. Farjon) – Leiden, verwilderd, 30.37 (opg. W.J. Holverda) – Zeist, in bosstrook met stortplaats van tuinafval, 32.42 (opg. F. van Ee) – bij Dieren, bosrand, 33.55 (opg. K. Reinink) – Amerongse bos, bij camping, 39.15 (opg. K. van Herk).
- Clethra alnifolia* (Clethra): Rheden, in bosrand langs spoorbaan, 40.14 (opg. K. Reinink) – langs autosnelweg A9 bij Beverwijk, enkele struikjes tussen elzen, 19.52 (J. Akkerman).
- Cochlearia danica* (Deens lepelblad): als bermhalofiet¹⁴ in 31 binnenlandse uurhokken, langs autosnelwegen, op parkeerterreinen, etc. Zie Mennema 1986.²¹
- Conium maculatum* (Gevlekte scheerling): Lonneker, 28.58, in wegberm (opg. P.F. Stolwijk) – ruigte aan de Nieuwe Waterweg, 37.23 (opg. B. v. As) – Rozenburg, bij graanelevator langs de Botlekweg, 37.44 (opg. W.J. Holverda & R. v.d. Meijden).
- Coriandrum sativum* (Koriander): Wierum, vele planten op zandplaatje op kwelder, 2.54 (opg. G. Mast) – Zeeuwsch-Vlaanderen, Paulinaschor, op vloedmerk, 54.14 (opg. A. de Meijer).
- Corispermum leptopterum* (Smal vlieszaad): langs spoorlijn tussen Heerenveen en Wolvega, 16.14 (opg. D.T.E. v. d. Ploeg) – Middelburg, op zandige ruigte, twintig planten, 48.23 (opg. J.W. Jongepier) – Roosendaal, emplacement, 49.17 (opg. A. Koster) – Beek-Elsloo, station, 60.51 (opg. J. Cortenraad) – Bunde, station, 61.18 (opg. J. Cortenraad).
- Coronilla varia* (Kroonkruid): Eexta, industrieterrein, 8.51 (opg. A.M. Nieuwenhuijs) – Utrecht, industrieterrein Lage Weide, 31.47 (opg. K. van Herk) – Utrecht, emplacement, 31.48 (opg. A. Koster).
- Coronopus didymus* (Kleine varkenskers): Schagen, in tuin, 14.43 (opg. D.W. Wolfskeel) – Dedemsvaart, tegelpad, 22.32 (opg. R. Haveman) – Lonneker, wegberm (opg. P.F. Stolwijk) – Enschede, langs spoor, 34.17 (opg. O. Zijlstra) – Enschede, Boulevard, in stenige grond, 34.18 (opg. W. Haenen & P.F. Stolwijk).
- Corrigiola litoralis* (Riempjes): Harlingen, stationemplacement, 5.54 (opg. D.T.E. v.d. Ploeg) – W. van Amsterdam, langs spoor, 25.34 (opg. A. Koster) – Vriezenveen, langs spoor, 28.24 (opg. A. Koster) – spoorwegterreinen bij Rotterdam, 37.27, 37.37, 37.48 (opg. P. Florusse & A. Koster) – Wolfheze, station, 40.11 (opg. G. Vierbergen) – Blerick, emplacement, 52.56 (opg. A. Koster) – Nuth, emplacement, 60.53 (opg. J. Koelink).
- Corydalis lutea* (Gele helmblom): Andelst, in muur van oude boerenschuur, 39.38 (opg. G. Vierbergen). Omdat de Gele helmblom een bekende sierplant is die ook op muren wordt aangeplant¹⁹, is het onzeker of het hier een natuurlijke standplaats betreft.
- Cotula coronopifolia* (Goudknopje): aan het Lauwersmeer op een recreatiestrandje, 2.57 (B. Lanjouw).
- Crambe maritima* (Zeekool): Schiermonnikoog, wintervloedmerk, 2.46 (opg. F.A. Perk) – West-Terschelling, zeedijk, 5.11 (opg. T. Damm) – Terschelling, op de Waddenzeedijk bij Formerum, 5.13 (opg. G. Visser) – Texel, tussen basaltstenen van de Waddenzeedijk, 9.15 (opg. H. Lüring) – Westkapelle, zeedijk, 47.18 (opg. J.W. Jongepier).
- Crepis setosa* (Borstelstreekzaad): bij Hoensbroek, in droog grasland in Kathager Beemden, 60.53 (S. van Keulen).

- Crepis tectorum* (Smal streepzaad): Wapse, 16.27, in grasland langs ijsbaan (K. Meijer) – Ansen, op de es, langs roggeakker, 17.41 (opg. M. Perdeck) – bij Alkmaar, ruderaal, 19.23 (opg. D.W. Wolfskeel) – Z. van Leiden, tussen gras op recent ingezaaide berm, vrij talrijk, 30.37 (opg. R. v.d. Meijden) – Laren, langs slootberm, 34.11 (Unio).
- Crepis vesicaria* (Paardebloemstreepzaad): in 15 nieuwe uurhokken in Zuid-Limburg; zie Cortenraad 1985.²²
- Crocus vernus* (Bonte krokus): Reestdal, in weilandje, 22.32 (opg. R. Haveman); daar meer dan zestig jaar geleden met compost aangevoerd, en goed standhoudend.
- Cuscuta campestris* (Veldwarkruid): 's-Gravenpolder, op Akkerwinde, 48.37 (J. Ontermans) – Meers, op eiland in de Maas, op Akkerkers groeiend, 59.58 (J. Pinckaers) – Bemelen, in tuin op *Origanum majorana*, 62.11 (H. Hillegers).²³
- Cuscuta lupuliformis* (Hopwarkruid): Velp, IJsseloever, op bramen groeiend, 40.24 (opg. K. Reinink).
- Cyperus esculentus* L. (Knolcyperus): Gaasterland, Elfbergen, in maisveld, 15.25 (opg. D.T.E. van der Ploeg).
- Cyperus fuscus* (Bruin cypergras): Vliegbasis Twente, op kapvlakte in wielspoor in drassig bosperceel, 28.58 (J. Kers) – W. van Lochem, aan oever van plasje, 34.31 (opg. W. Anema) – bij Eindhoven, in droogstaande sloten, zeer talrijk, 51.35 (J.M.A. Cools & M. Okhuijzen) – Station Nuth, op open vochtige spoorberm, 60.53 (opg. J. Koelink) – Ulestraten, Waterval, langs beekje, 62.11 (opg. J. Pinckaers).
- Dactylorhiza incarnata* (Vleeskleurige orchis): Amsterdam, Westhavengebied, één plant, 25.24 (opg. J.M. de Graaf).
- Datura stramonium* (Doornappel): Scheemdenmeer, 8.51 (opg. A.M. Nieuwenhuijs) – Texel, bij Oosterend, 9.25, en Den Burg, 9.34 (opg. W. Eelman) – Heerenveen, in plantsoen, 11.53 (opg. J. Koopman & K. Meijer).
- Dianthus armeria* (Ruige anjer): Simpelveld, stationemplacement, 62.24 (opg. A. Koster).
- Dianthus deltoides* (Steenanjer): bij Winterswijk, in schrale wegberm, 41.25 (S.H. v.d. Brand). Het is eerder te verwachten dat de Steenanjer hier uit een tuin is verwilderd of is uitgezaaid dan dat hier sprake zou zijn van een natuurlijke vindplaats.
- Dipsacus fullonum* (Grote kaardebol): Vlieland, op stuifdijk, 4.36 (opg. G.T. de Roos). Om zijn decoratieve verschijning en uit nostalgische overwegingen wordt de Grote kaardebol weer vrij vaak in tuinen gekweekt, van waaruit hij vrij gemakkelijk kan verwilderen. Uitzaaï van de soort kan echter ook niet uitgesloten worden.
- Draba muralis* (Wit hongerbloempje): Flevoland, Knarbos, 26.25 (P. Chardon).
- Drosera cf. capensis* L.: N. van Bladel, gehucht De Grijsze Steen, 51.41, op vochtige afgeplagde heide, twee planten. Het vermoeden bestaat dat de planten ter plekke zijn uitgepoot of mogelijk zijn uitgezaaid. Te hopen valt dat dit voorbeeld van floravervalsing er niet toe leidt dat deze zonnedauw soort ook daadwerkelijk in Nederland gaat inburgeren.
- Drosera rotundifolia* (Ronde zonnedauw): Flevoland, Voorlanden, op vochtig zand, 26.35 (opg. A. Smit).
- Dryopteris cristata* (Kamvaren): Amsterdamse waterleidingduinen, 24.48, zie bij *Erica tetralix*.
- Echinops sphaerocephalus* (Beklierde kogeldistel): Vlodrop, spoordijk, 58.56 (opg. R. v. Ham).

- Elatine hexandra* (Gesteeld glaskroos): bij Vessem, het Groot Meer, 51.43 (opg. P. v.d. Munckhof) – Z. van Eindhoven, op zandige oevers van de Tongelreep, op diverse plaatsen in de uurhokken 51.45 en 51.55 (J. Nieuwkoop), en in 57.15 (opg. J. Spronk) – Soerendonk, oever van een plas, 57.26 (J. Nieuwkoop).
- Empetrum nigrum* (Kraaihei): Amsterdamse waterleidingduinen, 24.48, zie bij *Erica tetralix*.
- Epipactis palustris* (Moeraswespenorchis): Amsterdam, Westhavengebied, talrijk op twee plaatsen, 25.23 (opg. M. Melchers) – werkeiland Philipsdam, aan de dijkvoet, enkele planten, 43.43 (J.W. Jongepier).
- Equisetum hyemale* (Schaafstro): Wassenaar, Oostduinen, in sprang, nieuwe vindplaats, 30.35 (R. v. Crevel) – Rotterdam, spoorweghaven, 37.37 (opg. A. Koster & P. Florusse).
- Equisetum telmateia* (Reuzenpaardestaart): bij Vleuten, langs greppel en tussen maïs, op 25 jaar geleden opgebrachte, natte, venige grond, 31.47 (opg. H.J. Wolters).
- Eragrostis tef* (Zucc.) Trotter: Leiden, Rijndijk, in omgewerkte wegberm, zeer talrijk, 30.37 (R. v.d. Meijden; J. Bok-Krieger).
- Erica tetralix* (Gewone dophei): Amsterdamse waterleidingduinen, Groot Zwartevelde, vochtige duinweide, 24.48 (zie Mourik & Londo 1986).²⁴ – Andere opmerkelijke vondsten betroffen: *Blechnum spicant*, *Dryopteris cristata*, *Empetrum nigrum* en *Osmunda regalis*.
- Erysimum repandum* (Uitgespreide steenraket): Rotterdam, Eiland van Brienenoord, honderd planten, 37.38 (opg. R. Andeweg).
- Euphorbia amygdaloides* (Amandelwolfsmelk): bij Valkenburg, Gerendal, in uitgedund bosperceel, 62.22 (M. Bongertman & J.J. Morriën). Vermoedelijk zijn de planten verwilderd vanuit een orchideeëntuin, of uitgezaaid.
- Euphorbia cyparissias* (Cipreswolfsmelk): bij Borssele op emplacement, 48.35 (opg. A. Ovaa).
- Euphorbia exigua* (Kleine wolfsmelk): Scheemda, op enkele plaatsen, 8.51 (opg. A.M. Nieuwenhuijs) – Marle, in bietenakker, 27.25 (opg. P. Bremer).
- Euphorbia paralias* (Zeewolfsmelk): overstoven vloedmerk bij Cadzand-Bad, 47.58 (opg. J.W. Jongepier).
- Euphorbia seguieriana* (Zandwolfsmelk): de opgave van 59.58 in *Gorteria* 13: 57 is onjuist. Het betrof hier *E. esula*.
- Fagopyrum tataricum* (Franse boekweit): Beverwijk, op 5 sloopplaatsen van oude huizen, 25.11, 25.12 (opg. J. Akkerman).
- Ficus carica* L. (Vijgeboom): Rotterdam, voormalig veilingterrein, al enkele jaren, 37.37 (opg. P. Florusse).
- Filago vulgaris* (Duits viltkruid): Texel, bij Oudeschild, op de Waddenzeedijk, 9.34 (Provinciale Waterstaat Noord-Holland) – W. van Amsterdam, honderd planten op vochtig, opgespoten zand, 25.23 (M. Bongertman).
- Fumaria muralis* (Middelste duivekervel): Exloo, 12.56 (J.H. Hilbrands).
- Gagea pratensis* (Weidegeelster): Oegstgeest, Klein Curium, 30.27 (opg. J.M. de Graaf) – Sassenheim, op kerkhof, vrij veel, 30.18 (opg. J.M. de Graaf).
- Galeopsis ladanum* subsp. *angustifolia* (Smalle rai): Maarssen, station, 31.37 (opg. H.J. Wolters) – emplacement Den Dolder-Bilthoven, vijf planten, 32.31 (A. Koster) – Station Linne, enkele tientallen planten, 58.53 (R. v. Ham & J. Cortenraad).

- Genista pilosa* (Kruipbrem): Harlingen, station, 5.54 (opg. H. Postma & D.T.E. v.d. Ploeg).
- Genista tinctoria* (Verfbrem): Hoensbroek, terrein voormalige staatsmijn Emma, 60.53 (opg. W. Simons); een nieuwe vestiging.⁸
- Gentiana cruciata* (Kruisbladgentiaan): Amsterdamse waterleidingduinen, 24.57 (opg. J. Mourik). Het is niet uitgesloten dat de soort (ook) hier is uitgezaaid.
- Gentianella amarella* (Slanke gentiaan): Haagse waterleidingduinen, op natte open zandgrond, dertig planten, 30.35 (M. Mellema). In deze regio werd de soort deze eeuw waarschijnlijk niet meer waargenomen. Indien het hier geen uitgezaaide planten betreft, mag hier gesproken worden van een verheugende vondst.
- Geranium lucidum* L. (Glanzige ooievaarsbek): Oegstgeest, 30.27, onder ijle beplanting op zand, enkele tientallen planten; geen andere adventieven (J.F. Veldkamp).
- Geranium phaeum* (Donkere ooievaarsbek): Houthem, kasteelpark, 62.11 (opg. C. Schenk & C.C. Coolsma).
- Geranium pyrenaicum* (Bermooievaarsbek): Kerkdriel, op dijkje, 45.12 (opg. J.W. Jongepier) – langs spoorbaan bij Nieuwerkerk a/d IJssel, veel, 38.21 (opg. A. Koster).
- Geranium rotundifolium* (Ronde ooievaarsbek): Beverwijk, Hoflanderweg, ruderaal terrein, 19.51 (J. Akkerman) – De Steeg, op kerkhofje, 40.15 (K. Reinink) – Meers, op eilandje in de Maas, 59.48 (opg. J. Pinckaers).
- Geranium sanguineum* (Bloedooievaarsbek): Sluiskil, langs spoorlijn, 54.35 (opg. A. Koster & J.W. Jongepier).
- Glaucium flavum* (Gele hoornpapaver): N.-Friesland, Moddergat, op schelpenbankje aan de Waddenzee, 2.55 (opg. G. Mast & H.T. v.d. Meulen).
- Gnaphalium luteo-album* (Bleekgele droogbloem): Utrecht, massaal op industrieterrein, 31.47 (opg. H.J. Wolters) – De Steeg, op industrieterrein, 40.15 – werkeiland Philipsdam, 43.43 (opg. J.W. Jongepier).
- Gymnadenia conopsea* (Grote muggenorchtis): Leusden, aan slotberm bij industrieterrein, 32.34 (opg. A. v. Dusschoten) – bij Kerkrade, in wegberm en in vochtig, schraal terrein, 62.15 (Plantenstudiegroep Limburg). Voor het eerst sinds vele jaren weer nieuwe vestigingen van deze soort, gesteld dat hier geen floravervalsing heeft plaatsgevonden.
- Gymnocarpium dryopteris* (Gebogen driehoeksvaren): Balkbrug, in vochtig licht loofbos op zure bodem, vrij talrijk, 22.21 (opg. R. Haveman).
- Helleborus viridis* (Wrangwortel): Leerdam, boomgaard, 38.47 (opg. M. Bongertman).
- Herniaria glabra* (Kaal breukkruid): stationsterrein Leeuwarden, 6.51 en Franeker, 5.56 (opg. D.T.E. v.d. Ploeg).
- Herniaria hirsuta* L. (Behaard breukkruid): bij Amsterdam, op schouwpad langs spoor, 25.34, 25.35 (opg. A. Koster; J.W. Jongepier) en bij Entrepôtdok, 25.35 (opg. H.J. v. Halm) – bij Almelo, langs spoor, 28.34 (opg. A. Koster) – Amersfoort, emplacement, 32.33 (opg. A. Koster) – Rotterdam, spoorwegterreinen, 37.27, 37.36 (opg. P. Florusse).
- Hieracium aurantiacum* (Oranje havikskruid): Valkenswaard, in schrale berm, 57.14 (opg. H. Lüring).
- Hieracium caespitosum* (Weidehavikskruid): Emmen, wegberm, vijftien planten, 17.48 (O. Zijlstra).
- Hieracium maculatum* (Bochtig havikskruid): Vissersweert, op stenige dijkhelling, 60.21 (opg. J. Pinckaers & W. de Veen).

- Hieracium murorum* (Muurhavikskruid): bij Enschede, op humusrijke grond onder oude eiken, 34.28 (O. Zijlstra).
- Hierochloë odorata* (Veenreukgras): diverse nieuwe vindplaatsen; zie Holverda 1987.²⁵
- Himantoglossum hircinum* (Bokkenorchis): 's-Heerenhoek, op zandige, vrij schrale dijk (opg. J. Vermuë). Zie ook Quené-Boterenbrood 1982.²⁶
- Hippocrepis comosa* (Paardehoefklaver): Simpelveld, emplacement, in het zand tussen balsaltstenen, 62.24 (opg. J. Cortenraad). De standplaats komt goed overeen met die in de Ardennen en de Eifel⁷, zodat het juist lijkt om de soort op deze vindplaats niet als adventief te beschouwen.
- Holosteum umbellatum* (Heelbeen): Overdinkel, op twee begraafplaatsen, 35.12 (P.F. Stolwijk).
- Holcus jubatum* (Kwispelgerst): Terneuzen, langs spoor, 54.26 (opg. A. Koster & J.W. Jongepier).
- Hutera cheiranthos* (Muurbloemmosterd): bij Heumen, aan zandweg, 46.11 (opg. P. v.d. Munckhof) – Afferden, in wegberm, 46.44 (opg. M.T. Jansen) – Hamert, in wegberm, 52.26 (opg. M.T. Jansen) – Tegelen, emplacement, 58.16 (opg. A. Koster). Zie Cortenraad 1986.⁷ In aanvulling op de nieuwe vondsten van Adema (1981)²⁷ blijkt de soort zich opnieuw verder te hebben uitgebreid.
- Hypochaeris glabra* (Glad biggekruid): Velp, op akker in het bos, 40.14 (opg. K. Reinink) – Melick, plantsoen in nieuwbouwwijk, 58.54 en Meinweg, in akkers, 58.56; zie Van Ham 1985.²⁸
- Illecebrum verticillatum* (Grondster): Schijndel, nat open grasland van ijsbaantje, 45.44 (R. v.d. Meijden & W.J. Holverda), met veel *Lythrum portula* en *Pilularia globulifera*. De standplaats is aanzienlijk natter dan wat voor deze soort gebruikelijk is.¹⁹
- Isatis tinctoria* (Wedde): Zalkerbos, 21.54 (opg. C. Hartman).
- Iva xanthifolia* (Iva): W. van Amsterdam, industrieterrein Ruigoord, 25.23 (W. Veenis; J.J. Morriën) – Rotterdam, Crooswijk, op plaats waar pakhuisjes afgebroken zijn, meer dan tweehonderd planten, 37.37 (P. Florusse).
- Juncus alpinoarticulatus* subsp. *alpinoarticulatus*: de opgaven in Gorteria 13: 59 betreffen subsp. *atricapillus*.
- Juncus canadensis* (Canadese rus): Bladel, op twee plaatsen op venige grond, 57.11 (P. v.d. Wielen).
- Juncus ensifolius* Wikstr.: W. van Emmen, in diepe droogvallende sloten op lemige ondergrond, plaatselijk zeer talrijk, 17.47 (opg. J.A. Hendriks). Twaalf jaar na de eerste vondst²⁹ blijkt deze Noordamerikaanse rus zich flink te hebben uitgebreid.
- Juncus filiformis* (Draadrus): Bergen, Zanegeest, moerassige plaats in vroegere zandafgraving, 19.12 (C. ten Haaf; N. Jonker). Niet eerder was de Draadrus in het westen van het land gevonden – Bergumermeer, 6.54 (opg. N. Schotsman) – Prikkedam, 11.46 (opg. N. Schotsman) – langs de Westerwoldse Aa, 13.22 (M. v.d. Velde).
- Juncus tenageia* (Wijdbloeiende rus): Punthuizen, 29.32 (opg. F. Eysink).
- Kickxia elatine* (Spiesleeuwebek): Marle, bietenakker, 27.25 (opg. P. Bremer) – Vlodrop, Broekweg, 58.55 (opg. R. v. Ham) – voorts in 18 door het gehele land verspreide uurhokken langs spoorlijnen gevonden, na het opbrengen van een bepaalde partij nieuw gruis; daar vaak talrijk (opg. A. Koster).
- Kickxia spuria* (Eironde leeuwebek): Marle, bietenakker, 27.25 (opg. P. Bremer).
- Knautia dipsacifolia* (Bergknautia): Kuinderbos, 16.41; zie Meijer & Bremer 1986.³⁰ Mogelijk uit tuin ontsnapt, of ingezaaid.

- Koeleria macrantha* (Smal fakkelgras): Oldenzaal, emplacement, 29.41 (opg. A. Koster) – Nieuwe Sluis, langs duinpad, 48.41 (opg. A. de Meijer).
- Lathyrus aphaca* (Naakte lathyrus): Houthem, in berm autosnelweg, een tiental planten, 62.11 (Plantenstudiegroep Limburg).⁸
- Lathyrus hirsutus* (Ruige lathyrus): Terwinselen, in grasland, berm en op industrieterrein, plaatselijk talrijk, zich uitbreidend, 62.15 (J. Cortenraad) – Retersbeek, in wegberm, vrij veel, 62.13 (opg. J. Koelink). Volgens J. Cortenraad⁸ is er aanleiding om na te gaan of deze soort in Nederland als wild te beschouwen is.
- Lepidium campestre* (Veldkruidkers): Zuidhorn, aan spoordijk, 7.41 (opg. A. Koster) – Utrecht, wegberm, 31.47 (opg. K. v. Herk) – Arnhem, berm autoweg, 40.23 (opg. K. Reinink) – Maasbracht, industrieterrein, 58.53 (opg. G. & J. Geraedts) – Kerkrade, steenberg van de mijn Willem-Sophia, 62.25 (opg. J. Cortenraad). Zie Cortenraad 1986.⁷
- Lepidium heterophyllum* (Rozetkruidkers): Muiden, in vrij schrale, vrij droge wegberm, tientallen planten, 25.47 (H.C. Koningen) – N. van Oldenzaal, aan inrit van weiland, 29.31 (R. Cappers & M. Donderwinkel).
- Leucosium aestivum* (Zomerklokje): Spijk, op door de Linge overstroomde plaats, 38.56 (G.H.J. de Kroon) – Zwolle, in nat grasland, twee groeiplaatsen, 21.55 (J. Sytsma). Van de laatste, ver van de overige vindplaatsen gelegen plaats, is (tot dusver) niet bekend dat het Zomerklokje er is aangeplant.
- Lilium bulbiferum* (Roggelelie): Spaubeek, in spoorberm, 60.52 (opg. G. van Leeuwen).
- Limosella aquatica* (Slijkgroen): Wijhe, oevers van zandgat, 27.26 (opg. J.J. Kleuver) – Deventer, langs zandgat, talrijk, 33.16 (J. Bolman) – bij Gorinchem, Woelse waard, 38.56 (H.J. v.d. Weijden) – Grevenbicht, op drooggevalen kleiplaat in grindgat aan de Maas, 60.31 (opg. J. Pinckaers). Langs de Maas in Limburg was het Slijkgroen na 1912 niet meer gevonden.⁵
- Linaria repens* (Gestreepte leeuwebek): Midden Herenduinen, 25.11 (A.G. Becker) – Amsterdam, emplacement, 25.35 (opg. A. Koster) – emplacementen van Den Haag, 30.55, Den Dolder, 32.32, en Rotterdam, 37.37 (opg. A. Koster; P. Florusse).
- Linaria supina* (L.) Chazelles (Liggende leeuwebek): Simpelveld, bij station, 62.24 (J. Cortenraad). De eerste vondst van deze Zuidwest-Europese soort; mogelijk is hier sprake van een natuurlijke uitbreiding van het areaal.
- Linnaea borealis* (Linnaeuskllokje): Vlieland, in aanplant van Oostenrijkse den en Lork, 4.36 (S.D. Braaksma).
- Liparis loeselii* (Groenknolorchis): Amsterdamse waterleidingduinen, Groot Zwartevelde, twee planten in vochtige duinweide, 24.48 (opg. C. Langeveld). Een interessante aanvulling op de lijst van bijzondere planten in dit gebied; zie bij *Erica tetralix*.
- Lobelia inflata* L.: Z. van Veenhuizen, op vochtig dekzand in wegberm, 12.41 (opg. D.M. Pegtel).
- Luronium natans* (Drijvende waterweegbree): Landhorst, in Peelkanaal op drooggevalen talud, talrijk met *Scirpus fluitans*, 46.51 (opg. R. v.d. Meijden & A.J.W. Rotteveel).
- Lycopodium annotinum* (Stekende wolfsklauw): boswachterij Appelscha, 11.58 (opg. J. Oosterloo).
- Lycopodium inundatum* (Moeraswolfsklauw): Gaasterland, Oudemirdum, 15.26 (opg. S.Z. Braaksma & K. Visser) – Flevoland, Nulderdijk, op opgespoten zand met andere heideplanten, 26.55 (opg. A. Farjon).

- Lysimachia nemorum* (Boswederik): N. van Rheden, op vochtige plek in loofbos, 40.14 (opg. K. Reinink).
- Lythrum hyssopifolia* (Kleine kattestaart): emplacement Maastricht, 61.28 (A. Koster). Volgens Weeda¹⁰ een soort die incidenteel langs natuurlijke weg in ons land terechtkomt - al sinds De Gorters tijd - en die tot dusver nergens lang standhoudt.
- Medicago arabica* (Gevlekte rupsklaver): Maarssen, in plantsoen van school, aldaar reeds tien jaar als akkeronkruid, 31.37 (opg. H.J. Wolters).
- Medicago minima* (Kleine rupsklaver): Zonnemaire, zandige polderdijk, 42.38 (opg. R.M. Mooij).
- Melilotus indica* (Kleine honingklaver): op diverse plaatsen op grindbanken en zandplaten langs de Maas. Zie Cortenraad⁸; hij stelt dat de soort in Limburg is ingeburgerd. Daarentegen menen wij, met Weeda 1987¹⁰, dat de soort telkens opnieuw wordt aangevoerd.
- Menha longifolia* (Hertsment): Vlaardingen, Broekpolder, tussen jonge eikaanplant, talrijk, 37.35 (W. Breedveld).
- Mibora minima* (Dwerggras): Laren, in boomkwekerij, op zand, zeer talrijk, 32.11 (opg. A. Farjon) – Simpelveld, stationemplacement, tussen spoorrails op grind, tientallen planten, 62.24 (J. Cortenraad & C. Westra).
- Mimulus guttatus* (Gele maskerbloem): Amersfoort, op kaalgemaakt weiland, 32.23 (opg. J. Buurman).
- Misopates orontium* (Akkerleeuwebek): Bergen, na werkzaamheden in berm op braakliggende grond, 19.12 (opg. J. Duyve).
- Montia fontana* (Bronkruid): Heiligerlee, in boomkwekerij, 8.51 (opg. A.M. Nieuwenhuijs) – bij Geleen, op open plekken in relatief schraal grasland en onder meidoornstruweel, 60.52 (opg. J. Geraedts & J. Cortenraad).¹³
- Muscari botryoides* (Blauwe druifjes): Vriezenveen, kanaaloever, 28.24 (opg. P.F. Stolwijk) – Aadorp, spoorbaan tussen nieuw ingezaaid gras, 28.34 (opg. P.F. Stolwijk).
- Myagrurn perfoliatum* L.: Oude Tonge, in bietenakker, 43.33 (opg. A. Mooyaart).
- Myosurus minimus* (Muizestaart): O.-Groningen, aan de ingang van graslanden, 8.41, 8.42, 8.51, 8.52, 12.17, 12.18, 13.11, 13.22 (opg. A.M. Nieuwenhuijs). Een betere kennis van de standplaatsen van deze soort heeft er mede toe geleid dat ook in O.-Groningen aanmerkelijk meer vindplaatsen zijn gevonden dan voorheen.³¹
- Myrrhis odorata* (Roomse kervel): Terschelling, langs het fietspad door het Hoornse Bos, 1.53 (opg. A. Zonderland & G. Oostermeyer) – W. van Valkenswaard, op mesthoop, 57.14 (opg. H. Lüring) – Eijsden, in berm en grasland, talrijk, reeds enkele jaren, 61.38 (opg. J. Cortenraad).
- Neotia nidus-avis* (Vogelnestje): Winterswijk, in berm langs zandweg, één plant (opg. R. v. Wieren). Om de groeiplaats niet in gevaar te brengen vermelden wij het uurhok niet.
- Nicandra physalodes* (Zegekruid): Avereest, wegberm, 22.22 (opg. R. Haveman).
- Ophioglossum vulgatum* (Addertong): Flevoland, Overijsselse Hout, op beschaduwde bospad op zavelbodem, 20.45 (opg. A. Smit) – Flevoland, rand sparreaanplanting, 21.52 (opg. E.C. Vellinga & E.J. Weeda) – Meinweg, Scherpenzeel, 58.56 (opg. R. v. Ham).
- Ophrys apifera* (Bijenorchis): N.-zijde oever Brielse Meer, reeds enkele jaren, 37.32 (opg. C. Sipkes) – Grevelingendam, aan dijkvoet tussen riet, 43.32 (opg. M. Loenen) – op vochtige grasgrond langs het Veerse Meer, 48.15 (J. de Ham) – aan slootkant bij Terneuzen, 54.16 (opg. K. de Jonge) – bij Oostburg, op vochtige plaats, 54.21 (opg. C. Jacobusse). Wederom nieuwe vindplaatsen uit Zeeland.³²

- Oreopteris limbosperma* (Stippelvaren): Boswachterij Appelscha, 11.58 (opg. J. Oosterloo) – Veenhuizen, 12.31 (opg. J. Oosterloo) – Raalte, rand lorkenperceel, 27.37 (opg. P. Bremer) – Schoorl, 't Zandgat, op vochtig, afgegraven zand, zes planten, 14.52 (T. Baas & W. Nieuwenhuis). Niet eerder werd de Stippelvaren in het westen van het land waargenomen.
- Osmunda regalis* (Koningsvaren): Amsterdamse waterleidingduinen, 24.48, zie bij *Erica tetralix*.
- Pallenis spinosa* (L.) Cass.: Beverwijk, Rijnkade, adventief (J. Akkerman). De eerste vondst in Nederland van deze in Zuid-Europa algemene composiet.
- Panicum dichotomiflorum* (Kale gierst): Rotterdam, Spoorweghaven, 37.37 (opg. P. Florusse & J.W. Jongepier).
- Papaver argemone* (Ruige klaproos): Groningen, langs spoorbaan, 7.43 (opg. H. Sieben) – Scheemda, langs spoorbaan, 8.51 (opg. A.M. Nieuwenhuijs).
- Parentucellia viscosa* (Kleverige ogentroost): Flevohof, op natuurlijke standplaats, 27.11 (opg. T. Denters) – bij Borne, in zandige, matig droge berm van de E35, 28.56 (O. Zijlstra) – Eindhoven, zandafgraving, 51.54 (J. v. Kessel).
- Parietaria judaica* (Klein glaskruid): bij Velp, op oud stenen bruggetje langs de IJssel, 40.14 (opg. S.J. v.d. Molen).
- Parnassia palustris* (Parnassia): Korenburgerveen, schraalland, 41.15, spontane uitbreiding vanuit 41.25 (opg. S.H. v.d. Brand).
- Petrorhagia prolifera* (Mantelanjer): op emplacementen van Amsterdam, 25.35, Rotterdam, 37.27, Gennep, 46.34, Baarle-Nassau, 50.55, en Sluiskil, 54.35 (opg. A. Koster; J.W. Jongepier; P. Florusse).
- Phalacrolooma annuum* (Zomerfijnstraal): Daarle, ruige oever van Overijssels Kanaal, 28.13 (opg. A. Huizinga & P.F. Stolwijk) – Eindhoven, emplacement, tientallen planten, 51.45 (opg. A. Koster).
- Picris echioides* (Dubbelkelk): Rheezerveen, in een bietenakker, 22.23 (opg. R. Haveman).
- Plantago arenaria* (Zandweegbree): Amsterdam, Entrepôtdok, 25.35 (opg. H.J. v. Halm).
- Poa bulbosa* (Knolbeemdgras): Vissersweert, stenige dijkhelling, in grote aantallen, 60.21 (opg. J. Pinckaers).
- Poa chaixii* (Bergbeemdgras): Havelterberg, in vochtige heide op keileem, 16.47 (M. Perdeck). Mogelijk een voorpost van het natuurlijke areaal.⁵ In het desbetreffende natuurreservaat groeien in de open heide ook enkele andere soorten (bijvoorbeeld Blauwe bosbes, Dalkruid en Knollathyrus), die gewoonlijk tot bossen beperkt zijn – bij Zwolle, op landgoed, tien planten, 27.16 (L. Dijkstra). Volgens de vinder niet recent ingevoerd, mogelijk wild.
- Polygonum minus* (Kleine duizendknoop): Schoorl, langs sloten en greppels, 19.12 (B. Kruijsen).
- Polygonum oxyspermum* Meyer & Bunge ex Ledeb. (= *P. raii* Bab.; Zandduizendknoop): bij Dishoek, op overstoven vloedmerk, één plant, 48.32 (J.W. Jongepier). De soort is een plant van de kusten van NW.-Europa, van Bretagne tot de Noordkaap.³³ De vindplaats in Nederland is derhalve wel als natuurlijk te beschouwen.
- Polyogon monspeliensis* (Baardgras): Flevoland, Harderbroek, langs afvoerpad in rietland, op vochtige bodem, tientallen planten, 26.36 (A. Smit). Vermoedelijk is de soort in Nederland aan het inburgeren.

- Polystichum aculeatum* (Stijve naaldvaren): IJsselmeerdijk langs de Wieringermeer, tussen keien van steenbeschoeiing, in de spatzone, 14.27 (M.P. Jansen). De veronderstelling dat er ook langs de Wieringermeerdijk interessante varens zouden kunnen voorkomen is hiermee bevestigd³⁴ – bij Klimmen, aan beekoever, 62.13 (B. Maes, E. v. Dool & P. Grooten).
- Portulaca oleracea* (Postelein): Axel, bij moestuin, 54.27 (opg. A. Koster & J.W. Jongepier).
- Potamogeton gramineus* × *P. natans* (*P.* × *sparganifolius*): Garijp, Wijde Ee, met beide ouders, 6.53; zie Van der Ploeg 1975.³⁵
- Potamogeton nodosus* (Rivierfonteinkruid): in *Gorteria* 13: 61 abusievelijk vermeld voor 21.35; dat moet zijn 21.32.
- Potamogeton* × *zizii* (Gegolfd fonteinkruid): Garijp, slootje langs Wijde Ee, 6.53, talrijk (D.T.E. v.d. Ploeg).
- Potentilla indica* (Schijnaardbei): Breskens, gazonrand bij begraafplaats, talrijk, 48.52 (opg. J.W. Jongepier).
- Potentilla intermedia* (Middelste ganzerik): Putten, station, 26.56 (opg. A. Koster) – Nijverdal, emplacement, 28.32 (opg. A. Koster) – Utrecht, industrieterrein, 31.48 (opg. D.W. Wolfskeel) – De Dreef, wegberm, 32.41 (opg. F. v. Ee) – Baarle-Nassau, langs spoorweg op zand, 50.55 (opg. J.W. Jongepier) – Tegelen, op grazig terrein op lichte bodem, 58.16 (opg. J. & G. Geraedts) – Swalmen, wegberm, 58.34 (opg. T. Mulder) – Maastricht, station, 61.28 (opg. J. Cortenraad) – Simpelveld, station, 62.24 (opg. A. Koster).⁸
- Potentilla norvegica* (Noorse ganzerik): Schagen, wegberm, 14.43 (opg. D.W. Wolfskeel) – Havelte, in droge greppel, 16.47 (opg. M. Perdeck) – Schiedam, op stenige plaats, 37.36 (B. v. As) – Vlodrop, spoorlijn, 58.56 (opg. R. v. Ham) – Spaubeek, station, 60.52 (opg. J. Koelink) – bij Maastricht, Beatrixhaven, 61.18 (opg. J. Cortenraad).⁸
- Potentilla recta* (Rechte ganzerik): Winschoten, slootkant en Eexta, dijkje, 8.51 (opg. A.M. Nieuwenhuijs) – Buinen, in schrale berm van weg over de es, 17.17 (E.J. Weeda) – Rotterdam, Spoorweghaven, talrijk, 37.37 (opg. A. Koster & P. Florusse) – Mill, emplacement, talrijk, 46.31 (opg. A. Koster) – Middelburg, op binnenplaats tussen kinderhoofdjes, 48.23 (J.W. Jongepier) – Vlodrop, station, 58.56 (R. v. Ham) – Holtum-Buchten, emplacement, 60.31 (opg. T. Mulder & J. Cortenraad) – Strijthagen, ruderaal, 62.15 (Plantenstudiegroep Limburg).
- Potentilla sterilis* (Aardbeiganzerik): Swalmen, in vochtige grazige wegberm, enkele planten, 58.35 (Plantenstudiegroep Limburg)⁸ – Sittard, in schraal grasland met brembraam-struweel, 60.42 (opg. J. Cortenraad).
- Potentilla supina* (Liggende ganzerik): Kerkrade, aan de voet van de steenberg van de mijn Willem-Sophia, enkele tientallen planten, samen met *Chenopodium glaucum* en *rubrum*, 62.25 (opg. J. Cortenraad).⁸ Eerdere vondsten uit Z.-Limburg van 1950 en 1955 bij Vaals (62.44) werden als adventief afgedaan.⁵
- Prunus mahaleb* (Weichselboom): Texel, Staatsbossen, 9.23 (opg. W. Eelman). Overigens wordt de Weichselboom tegenwoordig vrij vaak aangeplant.¹⁰
- Pulegium vulgare* (Polei): spoorlijn Amsterdam-Sloterdijk, 25.34 (A. Koster).
- Pulicaria vulgaris* (Klein vlooiënkruid): beschoeiing van de IJssel, 40.15 en 40.16 (opg. K. Reinink).
- Pyrola minor* (Klein wintergroen): Hoenderloo, 33.42 (opg. G. Vierbergen).

- Pyrola rotundifolia* (Rond wintergroen): Lauwersmeer, 2.56 (opg. P. Slager) – Maarsenbroek, in nieuw park, 31.47 (opg. H.J. Wolters) – Z. van Haaksbergen, in oud beukenbos, 34.46 (opg. L. Dijkema).
- Radiola linoides* (Dwergvlas): Havelte, Westerland, in berm van zandweg, duizenden planten, 16.37 (opg. M. Perdeck) – Havelte, in berm van voetpad, 16.47 (opg. M. Perdeck).
- Ranunculus arvensis* (Akkerboterbloem): bij Enschede, op braakliggende zandgrond, 34.28 (O. Zijlstra).
- Ranunculus baudotii* (Zilte waterranonkel): N. van Baarn, in uiterwaard van de Eem, in drooggevalen sloot, 32.12 (B. Lanjouw). Blijkbaar heeft de soort zich in het zuidelijk IJsselmeerkustgebied toch kunnen handhaven.⁵
- Ranunculus hederaceus* (Klimopwaterranonkel): O. van Mierlo, 51.47 (J. Gommans) – schelpenstortterrein bij Schoorl, 19.13 (C.F. Roobeek) – bij Ootmarsum, in enkele sloten, op kwelplekken, 28.28 (H. Reimerink, B. Kruijzen & K. Zoon) – bij Echt, oude Maasarm, 60.12 (P. Verbeek).⁷
- Reseda luteola* (Wouw): Havelte, 16.47 (opg. M. Perdeck) – bij Alkmaar, tussen beschoeiing van kanaal, 19.23 (opg. H. v.d. Goes) – Dedemsvaart, terrein Gemeentewerken, 22.32 (opg. R. Haveman) – langs spoor Almelo–Mariënberg: 22.54, 28.24, 28.34, 28.45 (opg. A. Koster) – Flevoland, ruderaal, 26.43 (opg. A. Smit) – bij Nijverdal, in stenige berm van fietspad, 28.41 (J.H. Alferink) – Groenlo, ruderaal, 34.54 (opg. O. Zijlstra).
- Rosa pimpinellifolia* (Duinroosje): Lemelerberg, 28.11; zie Hommel & Melman 1986.³⁶
- Rumex scutatus* (Spaanse zuring): Buggenum, op strekdam in de Maas, 58.44; zie Cortenaar 1986.¹³
- Salicornia pusilla* J. Woods (Eenbloemige zeekraal): Z. van Oosterland, Slikken van Viane, op een hoog schor, talrijk, 43.51 (G.H. Brand); zie elders in deze aflevering van Gorteria.
- Salvia pratensis* (Veldsalie): W. van Gennep, 46.33 (opg. D.W. Wolfskeel).
- Salvia verticillata* (Kranssalie): Baarle-Nassau, spoorwegterrein, 50.55 (A. Koster).
- Satureja acinos* (Kleine steentijm): bij Rijen, langs bospad naar oude leemgroeve, 44.55 (opg. P. v. Ruth).
- Saxifraga tridactylites* (Kandelaartje): Overdinkel, begraafplaats, 35.12 (P.F. Stolwijk) – bij Ubachsberg, in braakliggende maïsakker op löss, 62.23 (opg. R. v.d. Meijden). Als akkeronkruid blijkt de soort dus nog steeds in Z.-Limburg voor te komen.⁵
- Scirpus cariciformis* (Platte bies): Egmond-Binnen, 19.31 (Q.L. Slings).
- Scirpus fluitans* (Vlottende bies): bij Marum, in droge sloot, 11.17 (opg. E. Boekema).
- Scirpus mucronatus* L.: Eindhoven, terrein van voormalige tabaksfabriek, tussen wilgen en lisdoddes (J. Spronk). Adventief; tweede vondst na 1960. Deze zuidelijke soort is een karakteristiek onkruid van rijstvelden.
- Scutellaria minor* (Klein glidkruid): Drogehamster Mieden, 6.45 (F. Rudolphy) – Laag Soeren, aan beekoever, 33.55 (opg. K. Reinink).
- Sedum album* (Wit vetkruid): Schoorl, berm fietspad in de duinen, 14.51 (opg. B. Kruijzen) – Amsterdam, Westhavengebied, op opgespoten zand, 25.23 (opg. J. de Wit; J.M. de Graaf) – Scharendijke, steenglooiing oever Grevelingen, 42.26 (opg. G.J.C. Buth).
- Selinum carvifolia* (Karwijselie): op enkele plaatsen in het beekdal van het Merkske, tussen ruigtkruiden, 50.44 (J.M.A. Cools) – Mechelen, in nat weiland, enkele tientallen planten, 62.33 (opg. C. Bisseling).

- Senecio inaequidens* (Bezemkruiskruid): in 1985 en 1986 werd het Bezemkruiskruid in 36 nieuwe uurhokken waargenomen, bijna alle aan spoorwegen. Waarnemingen ontbreken thans nog slechts van de Waddeneilanden, noordelijk Noord-Holland, de Flevopolders, de Achterhoek en van Zeeland.
- Senecio nemorensis* (Schaduwkruiskruid): Loenen, 40.41 (opg. G. Vierbergen) – Vlo-drop, spoordijk, 58.56 (opg. R. v. Ham) – Austerlitz, in boszoom, 32.42 (opg. F. v. Ee).
- Senecio vernalis* (Oostelijk kruiskruid): bij Dedemsvaart, wegberm, 22.21 (opg. R. Have-man) – Gramsbergen, kanaaloever, 22.35 (opg. K. Meijer) – langs spoorweg bij Diemen, 25.46 en Geleen, 60.31 (opg. A. Koster). Een zwerver aan de westgrens van zijn areaal, waarvan nog steeds niet duidelijk is of hij vaste voet krijgt in Nederland.
- Sesleria albicans* (Blauwgras): bij Gronsveld, Savelsbos, op een mergelrots in het bos, 62.31 (zie Blink et al. 1987).³⁷
- Sherardia arvensis* (Blauw walstro): Flevoland, Zuigerplasbos, tientallen planten op zavelige bosgrond, 20.45 (opg. A. Smit).
- Silene otites* (Oorsilene): station Purmerend, 19.56 (opg. J.F. Ballintijn); hier reeds meer dan een halve eeuw standhoudend – Bloemendaalse Zeeweg, 24.28 (E.J. Weeda).
- Sisymbrium austriacum* (Maasraket): aan Maasoever bij Reuver, 58.25, bij Asselt, 58.34, en bij Roermond, 58.43 en 58.44; zie Cortenraad 1986.⁷ – Blitterswijk, in wegberm langs de Maas, 52.16 (J. Mennema). Een uitbreiding naar het noorden van deze secundair uit België afkomstige soort – Bemelen, op stortplaats van zand en grind in mergel-groeve, talrijk, 62.21 (E. Savelsberg).³⁸
- Sisymbrium orientale* (Oosterse raket): Sas van Gent, bij graansilo, 54.35 (opg. J.W. Jongepier).
- Solanum nigrum* subsp. *schultesii* (Beklierde nachtschade): diverse uurhokken in Noord-Brabant, voornamelijk op ruderaal terreinen in grote steden (opg. R. Vereijken):³⁹ 44.37 en 47; 45.12, 13, 22 en 23; 50.16–18 en 26–28; 51.22, 35 en 44; 45.36. Daarnaast ook te Deventer, 33.16, en Bergen op Zoom, 49.24 (opg. J.W. Jongepier).
- Solanum sarrachoides* (Glansbesnachtschade): 't Zwin, op verhoogd schor, 47.57 (opg. C. Jacobusse) – Goes, op zandhoop bij emplacement, 48.27 (opg. J.W. Jongepier).
- Solanum triflorum* (Driebloemige nachtschade): Terneuzen, opgespoten terrein, 54.15 (opg. P. Meininger).
- Sonchus palustris* (Moerasmelkdistel): Veerse Meer, Middelpaten, 48.15 (opg. P. de Munck) – bij Bergen op Zoom, op voormalige schorren, 49.34 (opg. P. de Munck).
- Spergularia morisonii* (Heidespurrie): Flevoland, zandstrand bij Hollandse Brug, 25.48 (A. Smit & E.J. Weeda).
- Staphylea pinnata* L. (Pimpernoot): Savelsbos, zuidzijde, in bosrand, twee hoge struiken met talrijke zaailingen, 62.31 (R. v.d. Meijden). Vermoedelijk betreft het hier ongeveer dezelfde vindplaats als die genoemd door Van Ooststroom & Reichgelt in 1960⁴⁰ die opmerken dat de planten (in 1958) de indruk maakten daar geheel verwilderd te zijn.
- Stellaria neglecta* (Heggevogelmuur): bij Elsloo en Geulle, 60.51; bij Etzenrade, beekoever, 60.43, 60.44 (opg. J. Geraedts & J. Cortenraad) – Ubachsberg, de Putberg, aan bosrand en onder meidoornhagen, 62.24 (Plantenstudiegroep Limburg).¹³
- Thelypteris palustris* (Moerasvaren): Flevoland, Woldstrand, op vochtig zand in wilgenbos, 20.46 (opg. A. Smit) – Flevoland, Oostvaardersplassen, op gestorte zure klei en veen, 26.31 (opg. A. Smit).

- Tragopogon dubius* (Bleke morgenster): aan spoordijk Amsterdam–Abcoude, 25.45, 46 en 56 (A. Koster); nieuwe vindplaatsen van deze zich uitbreidende soort – Zeeuwsch-Vlaanderen, bij Nieuwe Sluis, duinovergang, 48.41 (J.W. Jongepier); op dezelfde vindplaats werd de soort van 1957–1962 ook waargenomen – Rotterdam, Spoorweghaven, 37.37 (opg. A. Koster & P. Florusse); voor het eerst aldaar waargenomen in 1963.⁴¹
- Tragopogon porrifolius* (Paarse morgenster): op de Scheldedijk bij Ellewoutsdijk, 48.56 (opg. L. Willemse).
- Trientalis europaea* (Zevenster): bij Oldeberkoop, in hakhoutbosje, 11.56, talrijk (opg. J.J. v.d. Bogert) – Elselo, in bos, 26.58 (opg. H. Lüring) – Apeldoorn-West, 33.23 (opg. H.P. Cuppen) – Otterloo, 33.51 (opg. G. van Bers) – bij Eibergen, talrijk, 34.46 (opg. L. Dijkema) – bij Elst (U.), in naaldbos, 39.15 (R.A. Eveleens). Mogelijk zijn deze vondsten resultaten van floravervalsing.
- Trifolium micranthum* (Draadklaver): Texel, binnendijk, 9.15 (opg. W. Eelman).
- Trifolium striatum* (Gestreepte klaver): Neer, op dijkje met droog grasland, 58.34 (opg. J. Cortenraad).⁸
- Trifolium subterraneum* (Onderaardse klaver): Meers, eilandje in de Maas, op zand, adventief met wol, 59.48 (opg. J. Pinckaers).⁸
- Vaccinium × intermedium* Ruthe: Katlikerheide, met Rode en Blauwe bosbes, 11.54 (F. Rudolphy). Een aanvulling op het artikel van Arts et al.⁴²
- Valerianella carinata* (Gegroefde veldsla): waterleidingduinen bij Egmond, 19.31 en bij Bloemendaal, 24.48; zie Aptroot 1985.⁴³
- Verbascum blattaria* (Mottenkruid): Rotterdam, spoorwegterrein, 37.37 (opg. P. Florusse). Omdat de soort niet zelden in zaadmengsels van ‘wilde planten’ voorkomt is uitzaaï of verwildering aannemelijker dan dat de soort hier adventief voorkomt.
- Verbascum lychnitis* (Melige toorts): Flevoland, begin Gooiseweg, depot wegenbouwmaterialen, 26.43 (opg. A. Smit) – Rotterdam, spoorwegterrein, 37.37 (opg. P. Florusse & J.W. Jongepier) – Bemelen, Strooberg, 62.21 (opg. H. Hillegers). De opgave in *Gorteria* 13: 62 van 50.54 betreft 50.55. Zie ook de opmerking bij de vorige soort.
- Verbascum nigrum* (Zwarte toorts): Oranjezon, in waterwingebied in struweelrand, 42.52 (J. v.d. Kooy).
- Veronica austriaca* (Brede ereprijs): Kwadijk, station, 19.56 (K. Ballintijn).
- Veronica longifolia* (Lange ereprijs): Rheden, bij de steenfabriek, 40.14 (opg. K. Reinink). Omdat slechts één plant werd waargenomen is het aannemelijker dat de soort er door verwildering of uitzaaï is terechtgekomen dan dat het een natuurlijke vindplaats betreft.
- Veronica peregrina* (Vreemde ereprijs): Hoogkerk, emplacement, talrijk, 7.42 (opg. A. Koster) – Middelburg, verlaten kwekerij, 48.23 (J.W. Jongepier) – Roosendaal, emplacement, talrijk, 49.17 (opg. A. Koster) – Lottum, in boomkwekerij, 52.36 (Provinciale Planologische Dienst Limburg) – Roermond, langs spoorwegen, talrijk, 58.44 (opg. A. Koster) – Grevenbicht, langs grindgat, 60.31 (Unio) – Amstenrade, in moestuin, 60.53 (J. Pinckaers & J. Corteraad) – Valkenburg, in kwekerij, 62.22 (opg. J. Luyten). De opgave in *Gorteria* 13: 62 voor 38.35 of 36 betreft 38.55 of 56. Zie Weeda⁴⁴ voor de geschiedenis van de uitbreiding van de Vreemde ereprijs in Nederland.
- Vicia bithynica* L.: Kerkrade, 62.15 (opg. J. Cortenraad).

Vicia lutea (Gele wikke): tientallen planten in berm A79 bij Meersen, 62.11 en Valkenburg, 62.12 – Kerkrade, industrieterreinen, 62.15 en 62.25 – Bocholtz, wegberm, 62.24; alle opgaven J. Cortenraad.⁷ Cortenraad & Geraedts⁴⁵ maken het aannemelijk dat de Gele wikke reeds geruime tijd in Nederland is ingeburgerd, en zich plaatselijk uitbreidt.

Vicia tenuifolia (Stijve wikke): voet van de Sint-Pietersberg, 61.38 (opg. J. Geraedts & J. Cortenraad). Teruggevonden op de oudste bekende vindplaats in Nederland, welke tevens de enige is die binnen het oorspronkelijke areaal ligt.¹⁰

Vincetoxicum hirundinaria (Witte engbloem): Bennebroek, Herenweg, Dennenheuvel, 25.41 (C. Beukelman).

Viola rupestris (Zandviooltje): Noordhollands Duinreservaat, talrijke vindplaatsen in droge duinvalleien en op noordhellingen, 19.22, 19.31 en 19.41 (E.J. Weeda).

Vitis vinifera L. (Wijnstok): Rotterdam, op kademuur, 37.37 (opg. P. Florusse) – De Steeg, oever van de IJssel, 40.15 (opg. K. Reinink).

Vulpia bromoides (Eekhoorngras): Linne, langs spoorweg, 58.53 (opg. R. v. Ham & J. Cortenraad).

Vulpia ciliata Dumort. subsp. *ambigua* (Le Gall) Stace & Auquier (Duinlangbaardgras): Terschelling, Hoorn, fietspad door de duinen, 1.53 (H. Fokkema).

Vulpia fasciculata (Dicht langbaardgras): Texel, op betreden plaatsen op camping, 9.23 (H. v.d. Goes). Op een soortgelijke standplaats is deze soort op Vlieland sinds 1980 aanwezig.⁴⁶

Xanthium orientale (Oeverstekelnoot): Amsterdam-West, opgespoten zand, 25.34 (opg. L. Freese-Woudenberg) – IJsseloever, 27.45 (opg. J. Oosterloo); idem, 27.15, 27.55 en 33.16 (opg. P. Bremer) en 33.26 (opg. A.J.W. Rotteveel) – Vlaardingingen, opgespoten grond, 37.35 (opg. B. v. As) – Schor langs Westerschelde, 54.14 (opg. A. de Meijer).

Zannichellia palustris var. *palustris* (Zittende zannichellia): bij Borne, in pas gegraven sloot langs autosnelweg, 28.56 (O. Zijlstra). Op het pleistoceen komt deze soort zeer schaars voor.

1. E.J. Weeda, 1984. Over lastige composieten, schermbloemigen en de zin van verzamelen. *Natura* 81: 238–247.
2. R. van der Meijden, E.J. Weeda, F. Adema & G.J. de Joncheere, 1983. Heukels' Flora van Nederland. ed. 20.
3. R. van der Meijden & L. Vanhecke, 1986. Naamlijst van de flora van Nederland en België. *Gorteria* 13: 86–170.
4. J. Mennema, A.J. Quené-Boterenbrood & C.L. Plate (eds.), 1980. Atlas van de Nederlandse flora 1.
5. J. Mennema, A.J. Quené-Boterenbrood & C.L. Plate (eds.), 1985. Atlas van de Nederlandse flora 2.
6. A.J.W. Rotteveel, 1986. *Abutilon theophrasti* Med.: het fluweelblad gevestigd? *Gorteria* 13: 40–42.
7. J. Cortenraad, 1986. Uit de Flora van Limburg 24. *Natuurhistorisch Maandblad* 75: 157–159.
8. J. Cortenraad, 1987. Uit de Flora van Limburg 25. *Natuurhistorisch Maandblad* 76: 52–55.
9. De juiste naam voor *Alchemilla acutiloba* luidt: *Alchemilla vulgaris* L. (s.s.); zie S. Fröhner, 1986. Typificering van *Alchemilla vulgaris* L. *Gleditschia* 14: 51–67.
10. E.J. Weeda, 1987. *Nederlandse Oecologische Flora* 2.
11. H. Joziasse, 1986. Hondskruid op Walcheren. *Natura* 9: 275.
12. J. Cortenraad, 1986. Over de Pijscheefkelk en zijn verwanten. *Natuurhistorisch Maandblad* 75: 44–51.
13. J. Cortenraad, 1986. De Flora van Limburg 23. *Natuurhistorisch Maandblad* 75: 139–140.
14. A. van de Beek, 1972. Halofyten op onverwachte plaatsen. *Jaarboek van de Kon. Ned. Bot. Ver. over het jaar 1971*: 41–42.
15. J.E. de Langhe L. Delvosalle, J. Duvigneaud, J. Lambinon & C. Vanden Berghen, 1983. Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden: 217.
16. E. Oberdorfer, 1979. *Pflanzensoziologische Exkursionsflora*, ed. 4: 446.

17. J. Koopman, 1986. *Carex pallescens* L. opnieuw in Friesland gevonden. *Gorteria* 13: 46.
18. L.H. Blom, 1985. Een vondst van *Cephalanthera longifolia* (L.) Fritsch in de duinen van Noord-Holland. *Gorteria* 12: 300.
19. E.J. Weeda, 1985. Nederlandse Oecologische Flora 1.
20. E.J. Weeda, 1979. Over het vroegere voorkomen van *Chenopodium vulvaria* L. in Nederland. *Gorteria* 9: 341-342.
21. J. Mennema, 1986. *Cochlearia danica* L. op weg naar de binnenlanden van België en Duitsland. *Dumortiera* 34-35: 139-142.
22. J. Cortenraad, 1985. Over de uitbreiding van het Paardebloemstreeppzaad. *Natuurhistorisch Maandblad* 74: 112-116.
23. H. Hillegers, 1985. Drie soorten Warkruid in hok 62-11 (Bemelen). *Natuurhistorisch Maandblad* 74: 174.
24. J. Mourik & G. Londo, 1986. Vestiging van bijzondere plantesoorten in het infiltratiegebied van de Amsterdamse Waterleidingduinen. *Gorteria* 13: 3-11.
25. W.J. Holverda, 1987. *Hierochloë odorata* (L.) Beauv. op de Nederlandse Waddeneilanden. *Gorteria* 13: 217.
26. A.J. Quené-Boterenbrood, 1982. Weer een nieuwe vondst van de bokkenorchis, *Himantoglossum hircinum* (L.) Spreng., in Nederland. *Gorteria* 11: 34-35.
27. F. Adema, 1981. *Rhynchosinapis cheiranthos* (Vill.) Dandy bij Ravenstein. *Gorteria* 10: 133-134.
28. R.C.H.J. van Ham, 1985. Glad biggekruid (*Hypochaeris glabra* L.) in de Roerstreek. *Natuurhistorisch Maandblad* 74: 30-34.
29. F. Adema & J. Mennema, 1976. Wederom een nieuwe *Juncus* voor Nederland. *Gorteria* 8: 77-80.
30. K. Meyer & P. Bremer, 1986. *Knautia dipsacifolia* Kreutzer nieuw voor Nederland? *Gorteria* 13: 74-77.
31. O. Hoekstra & D.T.E. van der Ploeg, 1974. De 'zeldzaamheid' van muizenstaart (*Myosurus minimus* L.). *De Levende Natuur* 77: 232.
32. C. Sipkes, 1985. *Ophrys apifera* Hudson in Zeeland. *Gorteria* 12: 225-226.
33. J. Jalas & J. Suominen, 1979. *Atlas florae europaeae* 4: 16, kaart 397.
34. D.T.E. van der Ploeg, 1984. Varens op voormalige zeedijken, in het bijzonder in Friesland. *Gorteria* 12: 67-71.
35. D.T.E. van der Ploeg, 1975. Een drietal *Potamogeton*-hybriden in Friesland, waaronder *Potamogeton* × *sparganifolius* Laest. ex Fries nieuw voor Nederland. *Gorteria* 7: 1-6.
36. P. Hommel & T. Melman, 1986. Een vondst van de duinroos (*Rosa pimpinellifolia* L.) op de Leme-lerberg (Ov.). *Gorteria* 13: 36-37.
37. E. Blink, D.T. de Graaf & B.G. Graatsma, 1987. Blauwgras (*Sesleria albicans*) in Zuid-Limburg. Uitgestorven gewaad maar teruggevonden. *Natuurhistorisch Maandblad* 76: 29-41.
38. E. Savelsberg, 1987. *Sisymbrium austriacum* Jacq., ein Massenvorkommen der Maasrauke bei Bemelen in Süd-Limburg. *Natuurhistorisch Maandblad* 76: 16-17.
39. R. Vereijken, 1985. Zwarte nachtschade. *De Oude Ley* 7: 21-24.
40. S.J. van Ooststroom & T.J. Reichgelt, 1960. Floristische notities 67d. *Acta Botanica Neerlandica* 9: 206.
41. R. van der Meijden, 1984. *Tragopogon dubius* Scop. in Nederland. *Gorteria* 11: 23-25.
42. G.H.P. Arts, L.H.T. Dederen & E.J. Weeda, 1986. Oecologie en verspreiding van *Vaccinium* × *intermedium* in Nederland. *Gorteria* 13: 27-35.
43. A. Aptroot, 1985. Gekielde veldsla, *Valerianella carinata* Loisl., een echte duinplant. *Gorteria* 12: 151-152.
44. E.J. Weeda, 1987. Invasions of vascular plants and mosses into the Netherlands. *Proc. Kon. Ned. Akad. Wetensch. C* 90: 19-29, fig. 1 A-C.
45. J. Cortenraad & J. Geraedts, 1987. De Gele wikke in Nederland ingeburgerd. *Natuurhistorisch Maandblad* 76: 6-10.
46. J. Mennema & W.J. Holverda, 1981. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in Nederland, hoofdzakelijk in 1980. *Gorteria* 10: 197.